

William Parsons, el comte constructor de grans telescopis (York, 1800 – Monkstown (Irlanda), 1867)

Quan parlem de persones que van construir grans telescopis amb els quals van fer avançar l'astronomia quan aquesta era encara una ciència basada en l'observació visual, abans de la irrupció de l'astrofotografia, és molt probable que amb tota justícia recordem la família Herschel. Menys sovint, però, recordarem l'angloirlandès William Parsons, que va fer importants descobriments amb el telescopi de la seva construcció que durant dècades va ser el més gran del món.

William Parsons (Lord Rosse) va néixer el 17 de juny de 1800 a York, fill del 2n comte de Rosse. Als 21 anys va ser elegit a la Cambra dels Comuns, on hi seria fins a 1834. El 1841 va heretar el títol del seu pare, esdevenint 3r comte de Rosse i ingressant a la Cambra dels Lords com a membre irlandès.

Instal·lat a la finca familiar a la localitat irlandesa de Birr, coneguda com Parsonstown, i com a aficionat a l'astronomia, la seva ambició era construir un gran telescopi amb el qual pogués donar continuïtat, i intentar superar, el treball de sir William Herschel. Per fer el mirall va treballar amb un aliatge d'aproximadament dues parts de coure i una d'estany, per aconseguir el delicat equilibri que permetés un material que no fos fràgil i que al refredar-se no s'esquerdés. Primer va aconseguir un mirall funcional de 48cm, i més endavant un de 90cm, de molt bona qualitat.

El 1842 va emprendre el seu gran projecte, un telescopi equipat amb un mirall de 183 cm (72 polzades). Com hem dit era molt complicat fer un disc d'una mida tan gran amb prou solidesa, i de fet Parsons va assolir el disc metàl·lic de quatre tones al cinquè intent, després d'un refredament acurat i lent. Mentrestant es van construir els dos murs d'obra que farien de suport estructural i mecànic al tub de 16m (54 peus) en el que es va muntar el voluminós i pesat mirall. El conjunt, que es va conèixer com el *Leviatan de Parsonstown* va iniciar les observacions en 1845. La seva capacitat òptica va ser comprovada amb la resolució de γ 2 Andromedae, els dos components de la qual estan separats per menys de mig segon d'arc.

Un cop el telescopi es va confirmar com operatiu, Parsons es va dedicar a l'estudi de nebuloses, o com a mínim el que es pensava que eren nebuloses. No debades, va observar i dibuixar una estructura espiral en M51, prou coneguda avui dia fins i tot per aficionats amb instruments mitjans, però que llavors es considerava una nebulosa de forma indefinida. Hem de tenir en compte que encara passarien més de 70 anys abans que Edwin Hubble demostrés que l'Univers era molt més que la Via Làctia. Parsons també va estudiar i descobrir l'estructura filamentosa de la nebulosa del Cranc (M1), entre altres objectes de cel profund.

William Parsons va morir el 31 d'octubre de 1867. El *Leviatan* va ser desmantellat en 1908 (tot i que es va reconstruir i ara és visitable a Birr) però la seva amplada no seria superada fins a 1917, amb el telescopi de 100 polzades de Mount Wilson.